

(2)

उद्देश्य :-

किरांतोहरू तथा किरांत धर्मको पहिचानको निम्ति ये
THE KIRATE LETTER (२१-११-१०८०-१९११)
किरांत वर्णमाला प्रस्तुत छ।

यसमा केन्द्रिय चुम्लुउले धरानमा सचालन
गरेको लिम्बू भाषा लिपी सम्बन्ध जोडि रंग प्रशिक्षण
तालिम द्वारा अशोधित अक्षर शरतो शुद्ध शुद्धि र
अक्षरपीकरण गरिएको छ। यो अशोधित अक्षरको पहि-
लो प्रस्तुती पनि हो। यसर्थ यसले किरांत वर्णमाला
को खाँचो पूरा गर्ने, अस्तोर व्यापकता प्रचार हुने,
परन्तु जाति, धर्म, भाषा, लिपी प्रेमी बन्नुहुन्छन्।
केही सहयोग प्रदान गर्नु नै यसको उद्देश्य हो।

अन्तमा, किरांत - खिरीजंगा - लिपी प्रशिक्षक
तथा प्र. अ. शिक्षक श्री शिवकुमार तिगेला लाई स-
हयोग वास्तव धन्यवाद दिन चाहन्छु।

सम्भाव भए स्वीकार्य।

तियाहा !!!

~~विश्वनाथ दीप तिगेला~~

(विश्वनाथ दीप तिगेला)

दथर हात्तिखर्क - २

धनकुटा।

- ११० प्रति -

२०५१।५।१। -

[3]

डुडुडु-ण॒ऒ (स्वर वर्ण):-

ड (अ)	डु (उ)	डू (ओ)
डै (आ)	ड॒ (ए)	डै॒ (औ)
डि (इ)	डि॒ (ई)	डि॒ (ः)

ण॒ऒ डै॒ (स्वर, व्यजन वर्णक, मात्राह्रस्व):-

ॐ (१) आम्मा	ॐ (२) रत्तु	ॐ (३) तुम्
ॐ (४) इक्कु	ॐ (५) ऐन्नु	ॐ (६) पे
ॐ (७) अक्कु	ॐ (८) तुम्भो	

डुडुडु-ण॒ऒ (व्यजन वर्ण):-

ड (अ)	ड (अ)	ड (अ)	ड (अ)
ड (क)	ड (च)	ड (त)	ड (ट)
ड (र)	ड (ह)	ड (त)	ड (थ)

[4]

व(प)	प(भ)	र(र)	ग(स)
ख(फ)	च(म)	ल(ल)	ट(ह)
ब(ब)	ड(य)	प(व)	फ(घ)

उ०(ङ)

* अनुपयोगि (हटाइएको) तथा लिम्बु भाषामा प्रयोग नहुने, केहि राई भाषामा प्रयोग हुने वर्णहरू:-

कि

प(श)	ज(र)	ट(ड)	ड(त्र)
ट(फ)	छ(ठ)	झ(ण)	ञ(क्ष)
म(भ)	य(व)	व(ष)	

* अनुपयोगि वर्णहरू वादसरी छन्: (१) टि(की)

(२) ड(कु)

(३) ङ(कं)

[5]

गण्ड्य (वाङ्मय) :-

Z(क)	Z ^२ (कि)	Z _१ (के)
Z ^३ (का)	Z _२ (कु)	Z _{११} (कै)

[यस प्रकारले तै क्रमशः अरु वर्णहरूको पनि]

गण्ड्य (आधा) संयुक्ताक्षरहरू :-

किरांत-शिरीजंगा - लिपीमा जम्मा आठ वटा
आधा अक्षरहरू पाइएको छः-

— ट	आधा 'क' (क)	प्रयोग -	Z ^२ ५/ Z _१
— ०	आधा 'ङ' (०)	॥	- Z _० Z _१ / Z _{३०}
— ७	आधा 'ल' (७)	॥	- Z ^० ५ / Z _१
— २	आधा 'त' (२)	॥	- Z _२ २ / Z _३
— ५	आधा 'प' (५)	॥	- Z _५ ५ / Z

[6]

— ५ आधा 'म' (म्) प्रयोग $Z^w Z / Z \underline{v}$

— ११ 'र' (-) ११ $Z^y / Z \underline{r}$

— ७ ११ 'ल' (ल्) ११ $Z^u \underline{L} / Z \underline{L}$

* शब्दको बीचमा भए संयुक्ताक्षर र अन्त्यमा भए सङ्के दिई संयुक्ताक्षर बनाउनु पर्छ हुन्छ।

अस्तो :- $पा \underline{L} / पा \underline{Z}$

द्योऽनुवृ-पाऽ (एकतुमशक) :-

— ८ एकतुम "य"

— १ एकतुम "र"

— ५ एकतुम "व"

* यो एकतुमशक किराँत - शिरजंगा - अक्षरको मौलिक विशेषता हो। यसको प्रयोग यी तिनै एकतुम आठनु भन्दा अगाडीको वर्णको

[7]

आधा मात्रा उच्चारण गरिन्छ। अस्तो :
 एकतुम "य" (—_७) प्रयोग \tilde{Z}_7 (क्या)
 एकतुम "र" (—_८) " \tilde{Z}_8 (क्रा)
 एकतुम "व" (—_९) " \tilde{Z}_9 (क्वा)

डुण्ड-ण्ड (द्वानिक चिन्ह):-

- (१) डुण्ड, डुण्ड (मुक्फे:ड्)
- (—) डेण्ड, डेण्ड (केम्भ्रे:ड्)
- (—) ण्ड (सड्)

* अब मुक्फे:ड् चिन्हको प्रयोग गरिन्छ।
 चिन्हको आधिल्लो वर्णलाई केही मट्का दि
 उच्चारण गर्नु पर्छ। अस्तो :-

(१) डेण्ड (खेन्ड) = तिमी हुई।

[४]

* कैम्ब्रेड्ज्को उच्चारण साधारणतय नामो
नै हुन्छ। अस्तो:- उद्धारण

(-१) डु^०वै (कुडमा) = जोक्नु।

* सङ्गो जगभग संयुक्ताक्षरको पनि काम गर्दछ।
अस्तो:- उद्धारण

(-२) डैय^०उ^० (याम्बक) = काम।

उ^०W^० (विराम चिन्ह):-

(.) गुर^०उ^० (चुकतक्) = अल्प विराम।

(:) डे^०उ^० (फेड्दक्) = अर्ध विराम।

(||) उ^० (तक्) = विराम चिन्ह।

(?) गे^०उ^० (सेन्दोवे) = प्रश्न चिन्ह।

(!) डै^०उ^० (ओक्सीवा) = विश्रमयादिक
बोधक चिन्ह

(9)

- (१) लीपुत्रु (पाघेडु) = उद्धारण चिह्न
 (-) लीपुठ (लोबा) = निर्देशक चिह्न
 (=) डूट ली (चाकला) = विरोधक चिह्न
 (०) लीपुत्रु (लाघेडु) = सानो प्राकेट
 (१) लीपुत्रु (लीघेडु) = मझौला प्राकेट
 (८) लीपुत्रु (चिघेडु) = डूलो प्राकेट

डेड - यीउं (दिनाको नाम) :-

उंउंउं (तेनेवा) = आइतवार	डुडुयुं (कुखपा)
लीपुठ (कोराबा) = शुक्रवार	डुडुयुं (कुसुपा)
यिउं (मिकहांवा)	गेहूँ (सेनेखु)
पेपुठ (खेकसुडा)	शनिवार

ली - यीउं (महिनाको नाम) :-

डेभेरयै (कोक्फेक्वा) = माघ (हांव वर्ष)

पौमभेरयै (साप्फेक्वा) = फागुन

उाउरेनईय (वेरेड.नाम) = चैत

केसुनईय (थेरेड.नाम) = बैशाख

डेभेरयै (काप्फेक्वा) = जेठ

कयेययै (थकमेक्वा) = आषाढ

पौपिअयै (सिसेक्वा) = साउन

कपाययै (थेसेक्वा) = शरदौ

पौपोरई (सिसेक्वा) = असोज

ठणोरई (थेसेक्वा) = कार्तिक

पोह्णोई (सेठ्ठेड.नाम) = मंसिर

पौपिअई (सिसेक्वा) = पुस

[11]

ਪੈਣਤ (ਗਣਿਤ) :-

0 ਹੋਪ	X ਲਿਸੀ	V ਥੇਲੀ	੭੮ ਥਿਕੋਡ
੭ ਥਿਕ	੬ ਫਾਸੀ	੭੧ ਫਾਡਸੀ	੭੯ ਥਿਕੋਡ
੮ ਨੋਲਿਥ	੭ ਟੁਕਸੀ	੭੦ ਥਿਕੋਡ	੭X ਥਿਕੋਡ
੯ ਸੁਮਿਸ	੮ ਗੁਸਿ	੭੭ ਥਿਕੋਡ	ਥਿਕ (ਕੁਮਸ਼ ੧੦੦ ਸੁਮ)

ਪੈਣਤ - ੩੭੭ (ਗਣਿਤੀਯ ਚਿੰਨ੍ਹ) :-

(+) ਗੁਣ (ਸੁਮ) = ਜੋਡ

(-) ਪਟ (ਖਕ) = ਖਟਾਤ

(*) ਟੈਣਤ (ਨੀਥੀਤ) = ਗੁਣਨ

(÷) ਟੈ (ਹਾਂ) = ਭਾਗ

ਅਭਿਆਸ :-

ਟੈਣਤ ਗਣਨਾ ਗਣਕੀਤ ਟੂਟੂ ਘਟੂ ਰ
 ਪੈਣਤ, ਥੀਨ ਨੀਥੀਤ, ਨੀਕ ਨੀਕ, ਜੀਤੀਤ ਥੀਨ
 ਥੀਨਟੈਰ ਟੈਣਤ ਟੂਟੂ ਘਟੂ ਟੈਣਤ ਟੈਣਤ ॥

विश्वास दीप तिगेला

हातिगड २/५३, धनकुटा